

Марина Резнічук

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ МОНІТОРИНГУ ПВЗВТ В КОНТЕКСТІ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ

Maryna Reznichuk

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

LEGAL FRAMEWORK AND INSTITUTIONAL MECHANISM OF MONITORING THE DCFTA IN THE CONTEXT OF THE ASSOCIATION AGREEMENT

The article analyzes the legal framework of monitoring Ukraine's legal obligations under Section IV of the Association Agreement between Ukraine and the EU. It gives the analysis of the provisions of the Association Agreement on the institutional monitoring mechanism, which consists of both the bodies established in accordance with the Association Agreement and the central executive authorities. The analysis of correlation of such legal definitions as harmonization and approximation is given and explored that their integral role in the monitoring within the framework of the Association Agreement. It is described the content of the principle of gradualism, which consists of a phased plan for the implementation of obligations. It is concluded that the purpose of the monitoring is the economic integration of Ukraine to the EU's internal market, which is possible through a positive assessment of the approximation of Ukrainian legislation to EU law.

Keywords: monitoring, association, approximation, harmonization, legal obligations, economic integration, geographical indications, committee.

В рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (далі – УА) та інших, пов'язаних з УА міжнародних договорів, наша держава взяла на себе низку зобов'язань щодо правового наближення українського законодавства до *acquis communautaire* (правової системи) ЄС. Варто зазначити, що наближення законодавства є первинною метою України в контексті не тільки подальшої політичної, але й економічної інтеграції. Виконання торговельних зобов'язань надає можливість поступового доступу українських товарів і послуг до внутрішнього ринку ЄС. Дана мета передбачає такі форми реалізації положень Розділу IV («Торгівля та питання, пов'язані з торгівлею»), як правова гармонізація, транспозиція та приєднання до міжнародних договорів.

Зважаючи на поглиблений та всеохоплюючий характер торговельної складової УА, якою передбачено створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, особливого значення набуває правовий аналіз положень про моніторинг виконання зобов'язань Україною в рамках УА в цілому та Розділу IV зокрема.

Відповідно до ст. 475 (2) УА¹, метою моніторингу є оцінка наближення законодавства України до права ЄС. Разом з тим, слід звернути увагу на особливий темпоральний характер положень УА, оскільки деякі з положень почали діяти ще з 1 листопада 2014 році, а інші – з 1 вересня 2017 року.

В рамках УА доцільно розглядати правові аспекти моніторингу, ґрунтуючись на поетапному застосуванні статей УА²:

- Статті УА, які почали застосовуватись з 1 листопада 2014 року;
- Статті УА, які почали застосовуватись з 1 січня 2016 року;
- Статті УА, які почали діяти після завершення процедури ратифікації УА.

¹ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011> (2019, листопад, 27).

² Український центр європейської політики, 2018: Україна та Угода про асоціацію, моніторинг виконання 2014-2018.

У даній статті увага приділяється моніторингу окремих положень саме Розділу IV УА, яким, власне, і передбачено поступове створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС (ст. 25 УА).

Тимчасове застосування Розділу IV (крім ст. 158 в тому обсязі, в якому вона застосовується в контексті забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності під час кримінальних проваджень, та крім статей 285 і 286 в тому обсязі, в якому ці статті застосовуються до адміністративних проваджень та перегляду й оскаржень на рівні держав-членів¹) розпочалось з першого січня 2016 року. Структурно Розділ IV поділяється на 15 глав, які не обмежуються лише «класичними» торговельними питаннями, які характерні для типових угод про зону вільної торгівлі (далі – ЗВТ). Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС (далі – ПВЗВТ) є прикладом нового покоління торговельних угод, відмінною рисою яких є наявність таких сфер торговельно-правового регулювання, які виходять за межі традиційних двосторонніх, регіональних та преференційних торговельних угод, а саме: державна допомога, державні закупівлі, торгівля енергоносіями, питання конкуренції, захист інвестицій тощо.

Окрім вищезазначеної статті 475 УА, процедура здійснення моніторингу закріплена також в інших статтях Розділу IV, положення яких охоплюють інституційну складову моніторингу, а також закріплюють особливості здійснення моніторингу в конкретних сферах торговельної складової УА: наприклад, ст. 64(3) Глави 4 «Санітарні та фітосанітарні заходи» передбачає зобов'язання Підкомітету з управління санітарними та фітосанітарними заходами проводити моніторинг процесу наближення, який закріплений у Додатку V «“Всеохоплююча стратегія імплементації Глави IV (Санітарні та Фітосанітарні заходи) до УА, з метою надання рекомендацій щодо правового наближення. У вказаному додатку зазначене єдине зобов'язання для України – розробити всеохоплюючу стратегію згідно зі статтею 64(4)². 24 лютого 2016 року розпорядженням Кабінету Міністрів України № 228-р було схвалено Всеохоплюючу стратегію імплементації Глави IV Розділу IV УА³ (далі – Стратегія). Стратегія складається з найменування заходів, *acquis* ЄС, термінів підготовки із зазначенням року та строків впровадження із зазначенням року. З метою всебічного аналізу процедури застосування моніторингу в аспекті наближення українських нормативно-правових актів до санітарного та фітосанітарного законодавства ЄС необхідно дослідити методику застосування прийомів із правової апроксимації.

На нашу думку, правова апроксимація нормативно-правового акту в контексті інтеграції до права ЄС – це сукупність правових прийомів, метою застосування яких є наближення національного законодавства до права ЄС. Тим не менш, подібну мету має також інший правовий термін – «гармонізація». В даній науковій статті нами використовується термін «апроксимація» саме щодо наближення українського законодавства в чітко визначених главах УА, як, наприклад, Глава 3 («Технічні бар'єри у торгівлі»), Глава 4 («Санітарні та фітосанітарні заходи»), Глава 5 («Митні питання та сприяння торгівлі»), Глава 6 («Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами та електронна торгівля»), Глава 8 («Державні закупівлі»), Глава 10 («Конкуренція») – в ст. 322 УА «Вирішення спорів у зв'язку з нормативно-правовою апроксимацією» застосовується саме цей термін. Деякі вчені, зокрема, Урош Жемаловіч⁴, зазначають, що труднощі в розрізненні між поняттями «апроксимація» і «гармонізація», які існують в національних правових системах, породили важливі теоретичні проблеми, та можуть ускладнитись в контексті визначення найважливіших намірів європейського законодавства.

¹ Лист Міністерства закордонних справ України щодо тимчасового застосування міжнародного договору (Міністерство закордонних справ України). Офіційний сайт Верховної Ради України. <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2980321-15#n2>> (2019, листопад, 24).

² Додаток V: Всеохоплююча стратегія імплементації Глави IV (санітарні та фітосанітарні заходи) 2017. Урядовий портал. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/ugoda-pro-asociaciyu/05_Annexes.pdf> (2019, листопад, 23).

³ Розпорядження Про схвалення Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV (Санітарні та фітосанітарні заходи) Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 2016 (Кабінет Міністрів України). Офіційний сайт Верховної Ради України <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2016-p>> (2019, листопад, 23).

⁴ Ćemalović, U. (2015). Framework for the Approximation of the National Legal Systems with the European Union's *Acquis*: From a Vague Definition to Jurisprudential Implementation. <<https://core.ac.uk/download/pdf/33292876.pdf>> (2019, листопад, 24).

Визначення цих двох понять, безперечно, застосовні для аналізу гармонізації як необхідної передумови для уніфікації як вищої міри узгодженості.

В українській правовій доктрині наразі існує актуальна проблема не тільки доктринального визначення, але й співвідношення цих понять. Розглядаючи сутність моніторингу, апроксимація є невід'ємною складовою процесу оцінки наближення національного законодавства до права ЄС, як і виконання та впровадження відповідно до ст. 475(2). Виконання передбачає розробку такого нормативно-правового акту, застосування якого на практиці буде простим та ефективним, без значних фінансових наслідків. Не слід забувати й про те, що законодавство ЄС передбачає вищі стандарти в своїх директивах та регламентах: деякі «європейські положення» можуть виконуватися на практиці зі значними труднощами. Посилаючись на ст. 474, варто зазначити, що Україна здійснюватиме наближення національного законодавства поступово – така «поступовість» є перевагою для державних органів, які відповідальні за правову апроксимацію, адже період адаптації до нового правового середовища є вкрай важливим: наприклад, відповідно до Стратегії, національне законодавство потрібно адаптувати згідно з положеннями Регламенту Комісії (ЄС) № 641/2004 від 6 квітня 2004 р. щодо детальних правил для імплементації Регламенту (ЄС) № 1829/2003 Європейського Парламенту та Ради щодо заяв на дозвіл нових генетично модифікованих харчових продуктів та кормів, нотифікації існуючих продуктів і випадкової або технічно неминучої присутності генетично модифікованого матеріалу, що виникає з позитивної оцінки ризику (далі – Регламент)¹. Строк впровадження цього заходу, який застосовується щодо генетично модифікованих організмів – 2019 рік. З метою моніторингу виконання зобов'язань щодо правової апроксимації національного законодавства з положеннями Регламенту, необхідно визначити інституційну складову, а саме – уповноважений орган, який займатиметься апроксимацією. В даному випадку – Міністерство аграрної політики та продовольства, оскільки саме цей центральний орган виконавчої влади зобов'язаний надати Стратегію на розгляд Раді асоціації як ключового інституційного органу в рамках УА, який відповідальний за контроль і моніторинг виконання УА (ст. 461(1)). Згідно із Планом діяльності Міністерства аграрної політики та продовольства України з підготовки проектів регуляторних актів на 2019 рік від 12 грудня 2018 року такий структурний підрозділ Мінагрополітики, як Директорат безпечності та якості харчової продукції, відповідальний за розробку проекту регуляторного акта (офіційна назва проекту Закону України – «Про внесення змін до Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів»), метою якого є адаптація законодавства України до законодавчої бази ЄС, Глави 4 «Санітарні та фітосанітарні заходи» розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею», у відповідність до Регламенту (ЄС) 2003/1829². Строком подання проекту цього законопроекту до Кабінету Міністрів України, а також видання наказу визначено IV квартал 2019 року.

Отже, правова апроксимація полягає у наближенні норм національного законодавства до права ЄС: беручи до уваги зазначений вище приклад, варто стверджувати, що при апроксимації будуть вноситися зміни до вже існуючого Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів», який набрав чинності 21 червня 2007 року. Крім внесення змін до діючих законів, при апроксимації можуть розроблятися нові нормативно-правові проекти, прийматися нормативно-правові акти тощо – усі ці способи є складовими процесу правової апроксимації. Підписання та подальша ратифікація УА виступила тим рушійним фактором, за допомогою якого відбулися чи лише вносяться зміни до низки законів України. Особливо «чутливою» є сфера санітарних та фітосанітарних заходів, тому що європейська система контролю за якістю та безпечністю харчової продукції базується на надзвичайно високих стандартах, які лише після набуття чинності УА почали розроблятися відповідними українськими органами – в цьому випадку, звісно, «поступовість» є

¹ Regulation (EC) No 1829/2003 on genetically modified food and feed (European Parliament and the Council). *Official Journal*. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003R1829&from=en>> (2019, листопад, 24).

² План діяльності Міністерства аграрної політики та продовольства України з підготовки проектів регуляторних актів на 2019 рік 2018 (Міністерство аграрної політики та продовольства України). *Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України*. <<https://minagro.gov.ua/ua/naryamki/regulyatorna-politika/plani-pidgotovki-proektiv-regulyatornih-aktiv/2019>> (2019, листопад, 24).

найважливішою характеристикою процесу апроксимації. Поступовість також передбачає підготовку аналізу регуляторного впливу законопроектів на інші, пов'язані нормативно-правові акти.

Таким чином, здійснюючи моніторинг виконання зобов'язань відповідно до Угоди про асоціацію, слід дотримуватися принципу поступовості, суть якого полягає в детальному плануванні графіка виконання таких зобов'язань: прикладом застосування даного принципу є дія Постанови Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106 «Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони»¹ (далі – Постанова). У додатку до Постанови міститься План заходів, а також перелік актів Кабінету Міністрів України, що втратили чинність. Головною метою Плану заходів є здійснення моніторингу за дотриманням зобов'язань відповідно до УА та посилення відповідальності органів виконавчої влади за виконання або невиконання зобов'язань. Слід підкреслити, що План заходів розроблений у вигляді таблиці, яка має такі складові: найменування завдання, Положення УА/рішення органу асоціації, акт права ЄС, найменування заходу, строк виконання, відповідальні за виконання.

Особливу увагу слід приділити моніторингу зобов'язань України в сфері поточних платежів та руху капіталу (глава 7 Розділу IV УА): головною метою виконання взятих Україною правових зобов'язань у цій сфері є лібералізація руху капіталу відповідно до законодавства ЄС. Результатом такої лібералізації буде формування єдиного ринку з ЄС в сфері фінансових послуг². У ст. 145(3) УА зазначено:

“Україна зобов'язується завершити лібералізацію операцій на рахунку операцій з капіталом і фінансовому рахунку платіжного балансу відповідно до рівня лібералізації в Стороні ЄС до дати надання режиму внутрішнього ринку у сфері фінансових послуг відповідно до статті 4(3) Додатка XVII до цієї Угоди. *Позитивна оцінка законодавства України щодо руху капіталу*, його впровадження і постійного дотримання відповідно до принципів, викладених у статті 4(3) Додатка XVII до цієї Угоди, є необхідною передумовою для будь-якого рішення Комітету з питань торгівлі щодо надання статусу внутрішнього ринку у сфері фінансових послуг.”

Таким чином, у випадку успішного моніторингу виконання зобов'язань відбуватиметься подальша інтеграція українського ринку капіталу до внутрішнього ринку ЄС. У ст. 147(3) УА вказано:

“До кінця п'ятого року з дати набрання чинності цією Угодою Комітет з питань торгівлі розглядає вжиті заходи та визначає умови подальшої лібералізації.”

Тобто, розглядаючи інституційний механізм виконання моніторингу у сфері поточних платежів та руху капіталу, варто зазначити, що Комітет з питань торгівлі виступає тим органом, до компетенції якого входить регулярний перегляд переліку зобов'язань, а також рівень прогресу гармонізації та апроксимації українського законодавства з правом ЄС.

Аналізуючи правову базу регулювання Комітету з питань торгівлі, слід вказати ст. 465(4) УА, в якій закріплено, що Комітет асоціації може проводити свої засідання у спеціальному складі з метою розгляду питань, які охоплені Розділом IV УА. У такому складі Комітет проводить засідання не менше одного разу на рік.

Комітет асоціації у торговельному складі складається з чотирьох підкомітетів: Підкомітет з управління санітарними та фітосанітарними заходами, Підкомітет митного співробітництва, Підкомітет з питань географічних зазначень, Підкомітет з питань торгівлі та сталого розвитку. Діяльність кожного з підкомітетів регулюється власним Регламентом.

Кожен із зазначених вище підкомітетів відіграє відповідну роль й у сфері моніторингу виконання зобов'язань в рамках Розділу IV УА. Крім вже раніше зазначеного нами Підкомітету з управління санітарними та фітосанітарними заходами його компетенції, перейдемо до аналізу

¹ Постанова Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2017 (Кабінет Міністрів України). Урядовий портал. <<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-z-odniyeyi-storoni-ta-yevropejskim-soyuzom-yevropejskim-spivtovaristvom-z-atomnoyi-energiyi-i-yihnimi-derzhavami-chlenami-z-inshoyi-storoni>> (2019, листопад, 24).

² Скасування обмежень на рух капіталу та положення про подальшу лібералізацію платіжного балансу. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. <http://www.ier.com.ua/ua/Ukraine_EU_project/materials/AA_title_4/current_payments/abolition_restrictions> (2019, листопад, 24).

компетенцій в сфері моніторингу зазначених вище підкомітетів: Підкомітет з питань митного співробітництва проводить регулярні консультації та моніторинг виконання глави 5 «Митні питання та сприяння торгівлі», а також приймає рішення стосовно заходів і практичних кроків щодо імплементації цієї Глави (ст. 83УА).

До компетенції Підкомітету з питань географічних зазначень (далі – Підкомітет GI) належить контроль за розвитком УА та посилення їхнього співробітництва щодо географічних зазначень, а також внесення змін до відповідних Додатків до УА (ст. 211 УА).

Підкомітет з питань торгівлі та сталого розвитку підзвітний Комітету асоціації, тим не менш, до його компетенції входить здійснення моніторингу виконання та дотримання заходів, охоплених Главою 13 «Торгівля та сталий розвиток» (ст. 300(3) УА).

Отже, моніторинг УА – це процедура оцінки дотримання, виконання та впровадження взятих Україною зобов'язань в рамках УА. Невід'ємною складовою моніторингу є правова апроксимація, гармонізація, транспозиція та інші способи наближення українського законодавства до права ЄС. Моніторинг УА може відбуватися у формі різних заходів, серед яких – діяльність спеціальних місій з перевірки на місцях із залученням інститутів ЄС, підготовка звітів як органами, створеними відповідно до УА (так званими органами асоціації), так і центральними органами виконавчої влади України. Інституційний механізм моніторингу Угоди слід умовно розділити на дві складові: інституційний механізм, створений в рамках УА (Рада асоціації, Комітет асоціації, підкомітети) та інституційний механізм з боку України, головною метою якого є сприяння прогресу наближення національного законодавства до права ЄС та розподіл повноважень щодо наближення законодавства серед центральних органів виконавчої влади та їхніх структурних підрозділів.

References:

1. *Uгода pro asociaciju mizh Ukrainoyu, z odniyeyi storony, ta Yevropejskym Soyuzom, Yevropejskym spivtovarystvom z atomnoyi energiyi i yixnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony 2014* [Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part]. *Oficijnyi sait Verxovnoi Rady Ukrainy* [Official Website of Verkhovna Rada of Ukraine]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011> (2019, November, 27). [in Ukrainian].
2. *Ukrayinskiy centr yevropeiskoyi polityky, 2018: Ukrayina ta Uгода pro asociaciju, monitoryng vykonannya* [Ukrainian Center for European Policy, 2018: Ukraine and the Association Agreement, Monitoring of Implementation] [in Ukrainian] 2014-2018. (2019, November, 24).
3. *Lyst Ministerstva zakordonnyx sprav Ukrainy shhodo tymchasovogo zastosuvannya mizhnarodnogo dogovoru* [Letter of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine on the Temporary Application of the International Treaty] (Ministerstvo zakordonnyx sprav Ukrainy) [Ministry of Foreign Affairs of Ukraine]. *Oficijnyi sait Verxovnoi Rady Ukrainy* [Official Website of Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2980321-15#n2>> [in Ukrainian] (2019, November, 24).
4. *Dodatok V: Vseoxplyuyucha strategiya implementaciyi Glavy IV 2017 (sanitarni ta fitosanitarni zahody)* [Annex V: Comprehensive implementation strategy of Chapter IV (Sanitary and Phytosanitary Measures)]. *Uryadovy portal* [Government portal]. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/ugoda-pro-asociaciju/05_Annexes.pdf> (2019, November, 23). [in Ukrainian].
5. *Rozporyadzhennya Pro sxvalennya Vseoxplyuyuchoyi strategiyi implementaciyi Glavy IV (Sanitarni ta fitosanitarni zahody) Rozdilu IV "Torgivlya i pytannya, pov'yazani z torgivleyu" Ugody pro asociaciju mizh Ukrainoyu, z odniyeyi storony, ta Yevropejskym Soyuzom, Yevropejskym Spivtovarystvom z atomnoyi energiyi i yixnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony 2016* [Order on the Adoption of a Comprehensive Strategy for the Implementation of Chapter IV (Sanitary and Phytosanitary Measures) of Chapter IV " Trade and trade-related issues" of the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part] (Kabinet Ministriv Ukrainy) [Cabinet of Ministers of Ukraine]. *Oficijnyi sait Verxovnoi Rady Ukrainy* [Official Website of Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2016-r>> (2019, November, 23). [in Ukrainian].
6. Cemalović, U. (2015). Framework for the Approximation of the National Legal Systems with the European Union's Acquis: From a Vague Definition to Jurisprudential Implementation. <<https://core.ac.uk/download/pdf/33292876.pdf>> (2019, November, 24). [in English].
7. Regulation (EC) No 1829/2003 on genetically modified food and feed (European Parliament and the Council). *Official Journal*. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003R1829&from=en>> (2019, November, 24). [in English].
8. *Plan diyalnosti Ministerstva agrarnoyi polityky ta prodovolstva Ukrainy z pidgotovky proektiv regulyatornyx aktiv na 2019 rik 2018* [Action Plan of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine on Preparation

- of Draft Regulatory Acts for 2019] (Ministerstvo agrarnoyi polityky ta prodovolstva Ukrainy) [Ministry of agrarian policy and food of Ukraine]. *Oficijnyj sajt Ministerstva agrarnoyi polityky ta prodovolstva Ukrainy* [Official website of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine]. <<https://minagro.gov.ua/ua/napryamki/regulyatorna-politika/plani-pidgotovki-proektiv-regulyatornih-aktiv/2019>> (2019, November, 24). [in Ukrainian].
9. *Postanova Pro vykonannya Ugody pro asociaciyu mizh Ukrainoyu, z odniyei storony, ta Yevropejskym Soyuzom, Yevropejskym spivtovarystvom z atomnoyi energiyi i yixnimi derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony 2017* [Resolution on the Implementation of the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part] (Kabinet Ministriv Ukrainy') [Cabinet of Ministers of Ukraine]. *Uryadovyi portal* [Government portal]. <<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu-mizh-ukrainoyu-z-odniyei-storoni-ta-yevropejskim-soyuzom-yevropejskim-spivtovarystvom-z-atomnoyi-energiyi-i-yihnimi-derzhavami-chlenami-z-inshoyi-storoni>> (2019, November, 24). [in Ukrainian].
10. *Skasuvannya obmezhen' na rux kapitalu ta polozhennya pro podal'shu liberalizaciyu platizhnogo balansu* [The Abolition of Restrictions on the Movement of Capital and Provisions for Further Liberalization of the Balance of Payments]. *Instytut ekonomichnyx doslidzhen' ta politychnyx konsultacij* [Institute for Economic Research and Policy Advice]. <http://www.ier.com.ua/ua/Ukraine_EU_project/materials/AA_title_4/current_payments/abolition_restrictions> (2019, November, 24). [in Ukrainian].